

**Реалізація компетентнісних
засад НУШ на уроках
словесності**

06.09.2021

Програми

- Упродовж року вивчення української мови здійснюватиметься за чинними програмами:
- у 5 – 9 класах за навчальною програмою: Українська мова. 5 – 9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. К.: Видавничий дім «Освіта», 2013 (зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 №804);
- у 10 класі – за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), що затверджені наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407;
- в 11 класі – за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 28.10.2010 № 1021, крім рівня стандарту; рівень стандарту – зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826.

Програми

- У 2021/2022 навчальному році вивчення української літератури здійснюватиметься:
- в 5–9 класах за навчальною програмою зі змінами, затвердженими наказом МОН від 07.06.2017 № 804;
- у 10–11 класах – за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), затвердженими наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.
- Програми розміщено на офіційному сайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>; <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

11	Навчальні програми курсів за вибором та факультативів			
12	Начальна програма спецкурсу "Абетка професійного самовизначення" (авт. Головка Н. І., Борзенкова Т. А., Павловська О. в., Каштан Л. І., Панасюк Н. В., Єдинак О. М., Бабенко І. О., Козловська Н. С., Беленко Н. Ф., Торбенкова О. С., за редакцією Пузікова Д. О.)		Автори	Лист ІМЗО від 10.07.2020 № 22.1/12-Г-542
13	Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти з поглибленим вивченням української мови «Українська мова. 5-7 класи» (автор Гнаткович Т.Д.)	5-7	Закарпатський ОППО	Лист МОН України від 05.07.2019 № 1/11 - 6098
14	Програми факультативних курсів з української мови (автори Гнаткович Т., Калинич О., Береш-Попович О., Шкурда М.)	5-11	Дивослово	Лист ІМЗО від 04.07.2019 № 22.1/12-Г-551
15	Програма гуртка «У світ фразеологізмів» (авт. Степанюк М. І.)	7	Нововолинська гімназія	Лист ІМЗО від 24.04.2017 № 21.1/12-Г-79
16	Програма гуртка "Основи синтаксису" (авт. Гнаткович Т. Д., Добоні М. М., Михайловська Н. А.)	8-9 (10-11)	Закарпатський ОППО	Лист ІМЗО від 27.05.2019 № 22.1/12-Г-300
17	Програма факультативного курсу «Стилістика української мови. 10-11 класи» (автори Авраменко О.М., Чукіна В.Ф.)	10-11	Грамота	Лист ІМЗО від 03.07.2017 № 21.1/12-Г-314

Перелік навчальної літератури для 5 класу
закладів загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті
всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для
закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у
2021/2022 навчальному році,
яким надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі»
(станом на 03.09.2021)

Освітня галузь	Модельна навчальна програма, автор(и)	Навчальний посібник, автор(и)	Видавництво
Мовно-літературна (українська мова, українська та зарубіжна літератури)	«Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.)	навчальний посібник "Українська мова. 5 клас", частина I (авт. Панчук Г.Д., Близнюк Б.Б., Приведа О.Б.)	Редакція газети "Підручники і посібники"
	«Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.)	навчальний посібник "Українська мова. 5 клас", частина I (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.)	Видавничий дім "Освіта"
	«Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О., Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.)	навчальний посібник "Українська мова. 5 клас", частина I (авт. Літвінова І.М.)	ТОВ "Видавництво "Ранок"
	«Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.)	навчальний посібник "Українська мова. 5 клас", частина I (авт. Заболотний О.В., Заболотний В.В., Попова Т.Д.)	ТОВ "Видавництво "Генеза"
	«Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О., Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.)	підручник. Частина I «Українська література. 5 клас» (авт. Яценко Т., Пахаренко В., Спижук О.)	Видавничий дім "Освіта"
	«Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т.О., Тригуб І.А.)	підручник. Частина I «Література (українська та зарубіжна). 5 клас» (авт. Яценко Т., Пахаренко В., Тригуб І., Спижук О.)	Видавничий дім "Освіта"
	«Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.)	підручник. Частина I «Українська література. 5 клас» (авт. Л. Коваленко, Н. Бернадська)	Видавничий дім "Освіта"
	«Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук С. В.)	навчальний посібник. Частина I «Зарубіжна література. 5 клас» (авт. Волощук С.В., Слободянюк О.М.)	ТОВ "Видавництво "Генеза"

Які зміни відбудуться в освіті 2021 року?

- Затвердження **Положення про ліцей**
- Затвердження **Положення про педагогічну інтернатуру**
- Затвердження **положення про програмно-апаратний комплекс “Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту”**
- Затвердження **Порядку конкурсного відбору підручників (крім електронних) та посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників**

- Запровадження **мультимедійних онлайн-курсів з професій** для здобувачів освіти на онлайн-платформі з профорієнтації учнів закладів освіти
- Запуск **інформаційного ресурсу про реформу шкільного харчування** протягом року
- **Закупівля ноутбуків** для дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти
- Реалізація **інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня**
- Розроблення і впровадження **навчально-методичного забезпечення** для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»
- Створення та розбудова **електронних освітніх ресурсів** для здобувачів освіти та педагогічних, науково-педагогічних працівників (зокрема наповнення дистанційними курсами веб-платформи дистанційного навчання “Всеукраїнська школа онлайн”)
- Реалізація **програми “Спроможна школа для кращих результатів”**

Для досягнення освітньої мети потрібні

- **Зміна цілей і основних завдань**, зокрема базової загальної середньої освіти, відповідно до сучасної освітньої парадигми та світових тенденцій розвитку національних освітніх систем
- **Застосування принципово нових інструментів – педагогічних, методичних**, які мають ґрунтуватися на **особистісно орієнтованому, діяльнісному й компетентнісному підходах** до навчання, враховувати **вікові особливості** фізичного, розумового та психічного розвитку дитини на кожному рівні освіти, орієнтуватися на здобуття учнями **умінь і навичок, необхідних сучасній людині для успішної самореалізації** в особистому житті, професійній та громадській діяльності
- **Оновлення змісту й методик навчання** учнів базової школи
- **Забезпечення принципу наступності й перспективності** між ланками початкової та базової освіти (змістово-результативна узгодженість в усіх освітніх галузях)
- **Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення** для закладів ЗСО
- **Розроблення типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників, дистанційних курсів з підготовки педагогічних працівників**
- **Постійний моніторинг ефективності впровадження державного стандарту**

Виклики філологічної освіти

- Перехід освіти до **школи формування компетентностей**, потрібних у XXI сторіччі.
- Задля формування особистості компетентного учня на уроках словесності важливо спрямовувати зусилля на **становленні компетентного мовця й компетентного читача**.
- Для успішної соціалізації здобувачі освіти мають усвідомити **потребу в щоденному послуговуванні державною мовою**, виявляти ціннісне ставлення до неї, володіння мовою для самореалізації в усіх життєвих сферах.
- Мета міжнародного дослідження PISA (2018) в Україні – **з'ясувати рівень здатності застосовувати навчальні здобутки в життєвих ситуаціях і виміряти сформованість читацької грамотності** (сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати знання й читацький потенціал, посилювати готовність брати активну участь у житті суспільства: базового рівня не досягли 25,9 % українських учнів, менше 4 % учасників досягли найвищого рівня, кожен четвертий має низький рівень читацької грамотності), **створити умови для змін і реформування освітньої системи України** на основі міжнародного досвіду та власних культурних й освітніх традицій.

Виклики філологічної освіти

- **Державний стандарт** визначає мету та принципи освітнього процесу в ЗЗСО, дає загальну характеристику змісту навчання, містить вимоги до обов'язкових результатів навчання й орієнтири для оцінювання їх, тому постає необхідність **мобілізації наукового потенціалу, досвіду вчителів-практиків для створення, розроблення й пілотування нових навчально-методичних матеріалів** відповідно до держстандарту 2020 року.
- В Україні **оцінювання (ЗНО, ДПА) здійснюють у паперовому форматі**, а міжнародні дослідження (PISA, 2021) – **онлайн**.
- Постає проблема **нового педагогічного досвіду у ключі найефективніших способів навчання онлайн**: розроблення вправ для самостійного й командного виконання, для поточного й підсумкового контролю освітніх результатів.
- **Застосування змішаного навчання потребує зміщення акцентів із пасивного засвоєння знань до самостійного здобування їх**, формування в здобувачів освіти умінь працювати з інформацією.

КРОК 1

- Здобувачі освіти мають засвоювати мовні явища й категорії не як щось обов'язкове для запам'ятання, а як інструментарій мовленнєвого вчинку. Важливо **акцентувати увагу на правилах комунікативно доцільного використання одиниць усіх рівнів мови в усному й писемному мовленні**, приділяти увагу труднощам слововживання, складним випадкам правопису, нормам узгодження мовних одиниць, культурі слова тощо. Завдання мають обов'язково передбачати **формування в учнів умінь оволодіння різними техніками і прийомами читання**, що дають змогу ефективно працювати з інформацією, критично оцінювати й інтерпретувати її, розуміти текст і підтекст, створювати власні тексти різної жанрово-стильової належності тощо, а також для пошуку способів розв'язання життєвих проблем.

КРОК 2

- **Необхідно взяти до уваги видозміни формату комп'ютерного варіанту PISA-2018, які відбулися в інших країнах: унесено електронні тексти; додано множинний текст (інтерпретація й узагальнення інформації із декількох відмінних одне від одного джерел); змін набула тематика текстів, робота з текстом, що містить оцінку використання інформації в мережі «Інтернет», зокрема розпізнавання достовірності сайтів і онлайн-документів.**

КРОК 3

- Оскільки навчання дистанційно може здійснюватися в **синхронному і асинхронному режимах, то, відповідно,** перевагою синхронності є відео-, аудіозв'язок, спілкування в чаті, одночасний зворотний зв'язок, миттєве залучення учасників у визначений час, застосування інтерактивних вправ, розташованих на різноманітних електронних ресурсах, наприклад, [LearningApps.org](https://www.learningapps.org/) що спонукає учнів до повторення, узагальнення і систематизації знань, формування в них стійких умінь і навичок. Крім того, можливість відразу перевірити правильність виконання вправ і завдань спонукає здобувачів освіти до рефлексії.

Загальні (наскрізні) компетентності педпрацівника



Приклади використання проєктних завдань на уроках української літератури в старших класах

- – Порівняльна характеристика повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» та серіалу «Спіймати Кайдаша»: спільне та відмінне. Кінцевий продукт: презентація.
- – Внутрішній світ героїв роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні»). Учні аналізують вчинки героїв і пояснюють їх з використанням джерел з психології: підручників, статей. Кінцевий продукт: презентація.
- – Сцена з вистави «Сучасний Мартин Боруля». Учні обирають сцену з комедії І. Тобілевича, яка, на їх думку, могла б статися в сучасній Україні, пишуть сценарій і розігрують його за ролями. Кінцевий продукт: сценка.
- – Звукові образи у новелі «Intermezzo» М. Коцюбинського. Учні виписують звукові образи і цитати з твору, а потім шукають добірку звуків, що передають цитати. Кінцевий продукт: презентація.
- – Роль Ольги Кобилянської у феміністичному русі на поч. ХХ ст. Кінцевий продукт: презентація.

Приклади використання проєктних завдань на уроках української літератури в старших класах

- – Музичне оздоблення української поезії. Учні готують вибірку пісень українських виконавців із текстами поетів. Кінцевий продукт: відео / презентація.
- – Творче тлумачення поезії. Учні можуть підбирати музику, яка найкраще відповідає конкретним віршам, малювати образи, які виникають під час читання поезій, покласти якийсь вірш на музику, створити власну поезію. Кінцевий продукт: презентація / малюнки / пісня / авторська поезія.
- – Книга ілюстрацій до твору. Учні займаються пошуком усіх ілюстрацій, знаходять відповідні сцени у творі, добирають цитати, називають ілюстраторів. Кінцевий продукт: книга ілюстрацій.
- – Створення коміксів до прочитаних творів. Комікс – графічно-оповідний жанр, у якому поєднано малярство (карикатуру, послідовність малюнків) і літературу (короткі тексти у вигляді «мовної бульки» чи «хмарки»); серія зображень із короткими текстами, що становлять історію. Кінцевий продукт: книжка з такими малюнками .

Приклади використання проєктних завдань на уроках української літератури в старших класах

- – Створення мемів до прочитаних творів. Меми – зображення гумористичного характеру, які імітують готові продукти культури. Культура інтернет-мемів сьогодні поширена серед молоді, тому таке завдання буде входити в коло інтересів учня. Кінцевий продукт: книжка з картинками/презентація.
- – Створення реклами. Учні підбирають продукти, які можна прорекламувати за допомогою сюжетів літературних творів. Кінцевий продукт: відео / презентація / малюнок.
- – Екранізації програмних творів з української літератури. Кінцевий продукт: презентація / уривки з кінофільмів.

Приклади використання проєктних завдань на уроках української літератури в старших класах

- Створення словничка діалектизмів на основі повісті «Тіні забутих предків». Кінцевий продукт: словничок.
- – Створення реклами відпочинку на Кононівських полях (за мотивами новели М. Коцюбинського «Intermezzo»). Кінцевий продукт: презентація/ картинки/ відео.
- – Феномен «Розстріляне відродження». Учні шукають інформацію і обирають самотійно, у якому вигляді презентуватимуть свої знання. Кінцевий продукт: презентація/ вибірка літературних творів/ вірш.